

Nr 6.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl.; given Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att *dels* för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana f. d. befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 31 maj 1918 (Svensk författningssamling nr 394) angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl., & *extra tilläggsstat* för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 258,000 kronor;

dels förklara, att det extra krigstidstillägget skall till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han efter juni månads utgång avlidit, till hans stärbhusdelägare utgå med en tredjedel av vad å 1918 års senare hälft belöper av den pension eller det årliga understöd, varå krigstidstillägg beräknas enligt omförmälda kungörelse den 31 maj 1918, dock att det extra krigstidstillägget icke må överstiga 250 kronor;

dels ock besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad angående krigstidstillägg finnes stadgat i nysberörda kungörelse; dock med iakttagande

att det extra krigstidstillägget skall enligt de i det föregående angivna grunder utgå jämnväl till sådan f. d. lärare och lärarinna, vilken, enligt beslut av 1917 års riksdag, för år 1918 erhåller understöd utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, samt

att den, som efter utgången av juni månad 1918 avgått med pension, å denna erhåller extra krigstidstillägg med ett belopp, motsvarande vad han i sådant avseende skolat uppbära, om han den 1 juli 1918 redan varit pensionerad, minskat med det extra krigstidstillägg, han såsom befattningshavare efter sistnämnda dag åtnjutit.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 THORSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Rydén anförde efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning jämte inom riksdagen väckta motioner anvisade 1917 års riksdag för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt vissa f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor med flera undervisningsanstalter å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 315,000 kronor, varjämte riksdagen förklarade, att krigstidshjälpen skulle till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 150 kronor, dock under iakttagande av vissa utav riksdagen givna bestämmelser. För utgåendet av nämnda krigstidshjälp tillämpades i enlighet med riksdagens beslut i huvudsak samma grunder, som gällde för utgåendet av den krigstidshjälp, vilken enligt beslut av samma års riksdag för år 1917 tillerkändes f. d. befattningshavare i statens tjänst.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning jämte en

Extra krigstids-tillägg för senare halv-året av 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl.

inom riksdagen i ämnet väckt motion beslöt vidare 1918 års riksdag att för beredande under år 1918 av krigstidstillägg åt sådana f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem ävensom vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, vilka under år 1918 ägde åtnjuta pension från folkskolläraernas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, å tilläggsstat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,100,000 kronor, varjämte riksdagen bestämde vissa grunder för utgåendet av sagda krigstidstillägg.

Den 31 maj 1918 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse i ämnet (Svensk författningssamling nr 394). I överensstämmelse med riksdagens beslut fastställdes därvid följande

Allmänna grunder för krigstidstilläggets utgående.

§ 1.

Krigstidstillägg utgår *dels* till sådana f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem ävensom vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, vilka vid början av år 1918 ägde åtnjuta pension från folkskolläraernas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, med 200 kronor jämte en tredjedel av årsbeloppet av vederbörande befattningshavare tillerkänd pension eller understöd, dock tillhopa högst med 700 kronor, *dels ock* till varje dylik f. d. befattningshavare, som efter ingången av år 1918 avgått eller avgår med pension eller understöd av ovan angivet slag, med så stor del av det för hela året på nyss angivet sätt beräknade krigstidstillägget, som svarar mot den tid, vederbörande under året åtnjuter pension eller understöd, under iakttagande likväl

ej mindre att från åtnjutande av dylikt tillägg undantages sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, för år 1918 erhåller understöd, uppgående till eller överstigande 200 kronor jämte en tredjedel av den till befattningshavaren från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt utgående pension eller understöd,

än även att sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, för år 1918 erhåller understöd till belopp, understigande 200 kronor jämte en tredjedel av befattningshavaren tillkommande pension eller understöd från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt, må såsom krigstidstillägg erhålla allenast så stort belopp, att detta tillsammans med det av 1917 års riksdag beviljade understödet uppgår till 200 kronor jämte en tredjedel av befattningshavaren tillkommande pension eller understöd från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt.

§ 2.

Pensionerade f. d. befattningshavare, vilka under år 1917 haft att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor och fördenskull gått miste om dem eljest enligt kungl. kungörelsen den 31 juli 1917 tillkommande krigstidshjälp, må — om de under år 1918 icke hava att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade — uppbära utöver det krigstidstillägg, som må tillkomma dem enligt § 1 här ovan, ett så stort belopp, som skulle hava såsom krigstidshjälp under år 1917 tillfallit dem, om de under sistnämnda år haft att erlægga dylik skatt för högst 1,400 kronor.

§ 3.

Om till krigstidstillägg av nu ifrågavarande slag berättigad f. d. befattningshavare avlidit under år 1917 eller år 1918, inträder stärbhuset i den avlidnes rätt.

§ 4.

Krigstidstillägget utbetalas på en gång i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

I anslutning till vad chefen för finansdepartementet till det vid proposition till riksdagen (nr 2) angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av

Departementetschefen

1918 åt f. d. befattningshavare i statens tjänst fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anført rörande behovet av extra krigstidstillägg åt nämnda pensionärer samt då f. d. lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl. förut tillerkänts krigstidstillägg efter i huvudsak samma grunder som f. d. befattningshavare i statens tjänst, anser jag det vara av omständigheterna påkallat, att jämväl f. d. lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl. nu komma i åtnjutande av extra krigstidstillägg. Sistberörda krigstidstillägg synes mig böra utgå enligt väsentligen samma grunder, som komma att tillämpas för dylika tillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst. Storleken av det extra krigstidstillägget åt f. d. lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl. torde sålunda böra bestämmas till en tredjedel av vad å 1918 års senare hälft belöper av den pension eller det ålderdomsunderstöd, varå krigstidstillägg beräknas enligt i det föregående omförmälda kungörelse den 31 maj 1918, dock att det extra krigstidstillägget icke må överstiga 250 kronor.

Från åtnjutande av nu nämnda extra krigstidstillägg torde ingen av sistnämnda f. d. befattningshavare böra undantagas. Jag har härvid i tankarna vissa lärare, tillhörande omförmälda grupper av befattningshavare, vilka förut av riksdagen beviljats understöd för upphjälpande av deras pensioner, som ansetts vara för låga. Riksdagen har sålunda medgivit, att för år 1918 understöd finge enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela tillerkännas, bland andra, dels behövande folkskollärare och folkskollärlarinna, som erhållit avsked med pension från folkskolläraernas pensionsinrättning till lägre belopp än 800 kronor, med så stort belopp, att pensionsbeloppet och understödet tillsammans uppginge till 800 kronor, dels ock sådan behövande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt till lägre belopp än 400 kronor, med så stort belopp, att detta understöd och det från ålderdomsunderstödsanstalten utgående tillsammans uppginge till 400 kronor. Såsom framgår av § 1 andra och tredje styckena av de i det föregående återgivna bestämmelserna i kungörelsen den 31 maj 1918 angående krigstidstillägg för nämnda år åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl., hava nyssnämnda av riksdagen beviljade understöd till förbättrande av vissa lärares pensionsförmåner ansetts böra inverka på deras rätt till krigstidstillägg, antingen så, att dylikt tillägg fränkants dem, eller ock så, att krigstidstilläggets belopp enligt vissa grunder nedsatts. Enahanda förfarande synes emellertid icke skäligen böra tillämpas i fråga om det nu ifrågasatta extra krigstidstillägget. De extra krigstidstilläggen äro ju avsedda

att under nuvarande synnerligen tryckande dyrtid minska de svårigheter, vari befattningshavare och f. d. befattningshavare samt deras efterlevande befinna sig. Det synes då vara tillbörligt, att jämväl nu ifrågavarande två grupper av f. d. lärare, för vilka den av riksdagen beslutade pensionsförbättringens belopp lärer hava ansetts skälig oavsett dyrtiden, komma i åtnjutande av hela det extra krigstidstillägg, som enligt de av mig för övriga f. d. lärare vid folk- och småskolor förordade grunder skulle tillkomma dem, därest omförmälda inskränkande bestämmelse icke funnes.

I händelse befattningshavare vid folk- eller småskola under senare hälften av år 1918 avgått med pension och under någon del av denna hälft såsom befattningshavare uppburit extra krigstidstillägg torde, i likhet med vad som är fallet beträffande f. d. statstjänstemän, avdrag för detta sistnämnda krigstidstillägg böra göras å det extra krigstidstillägg, som skulle tillkomma honom såsom f. d. befattningshavare.

Med nu nämnda grunder för det extra krigstidstilläggets utgående skulle det för ändamålet erforderliga anslaget kunna beräknas på följande sätt. Enligt uppgift från folkskollärarnas pensionsinrättning utgjorde sammanlagda beloppet av från pensionsinrättningen för år 1917 utbetalda pensioner 1,544,320 kronor 48 öre. Vid lika fördelning belöper härav å ett halvår 772,160 kronor 24 öre, och en tredjedel därav utgör 257,386 kronor 75 öre. Under den givetvis ej fullt riktiga förutsättningen, att sammanlagda pensionsbeloppen under år 1918 uppginge till samma summa som under år 1917, utvisar nyssnämnda belopp, 257,386 kronor 75 öre, den ungefärliga kostnaden för det nu ifrågasatta extra krigstidstillägget. Nu finnes emellertid ett mindre antal pensionstagare — under år 1917 uppgick detta antal till 7 — vilkas pension överstiger 1,500 kronor och för vilka det extra krigstidstillägget således skulle reduceras till 250 kronor. På grund härav skulle nyssnämnda kostnad i någon mån minskas. Å andra sidan är det antagligt, att sagda kostnad kommer att något ökas genom under år 1918 nytillträdde pensionärer. Anslaget för det extra krigstidstillägget synes därför lämpligen böra bestämmas till 258,000 kronor. Det bör uppenbarligen vara av förslagsanslags natur.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana f. d. befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 31 maj 1918 (Svensk författningssamling nr 394) angående krigstidstillägg för år 1918

åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl., å *extra tilläggsstat* för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 258,000 kronor;

dels förklara, att det extra krigstidstillägget skall till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han efter juni månads utgång avlidit, till hans stärbhusdelägare utgå med en tredjedel av vad å 1918 års senare hälft belöper av den pension eller det årliga understöd, varå krigstidstillägg beräknas enligt omförmälda kungörelse den 31 maj 1918, dock att det extra krigstidstillägget icke må överstiga 250 kronor;

dels ock besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad angående krigstidstillägg finnes stadgat i nyssberörda kungörelse; dock med iakttagande

att det extra krigstidstillägget skall enligt de i det föregående angivna grunder utgå jämväl till sådan f. d. lärare och lärarinna, vilken, enligt beslut av 1917 års riksdag, för år 1918 erhåller understöd utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, samt

att den, som efter utgången av juni månad 1918 avgått med pension, å denna erhåller extra krigstidstillägg med ett belopp, motsvarande vad han i sådant avseende skolat uppbära, om han den 1 juli 1918 redan varit pensionerad, minskat med det extra krigstidstillägg, han såsom befattningshavare efter sistnämnda dag åtnjutit.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen biföll Hans Maj:t Konungen; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.